

Эмануіл ЮФЕ

ВЫДАТНЫ ПАЭТ, ДУХОЎНА ПРЫГОЖЫ ЧАЛАВЕК

(Да 100-годдзя з дня нараджэння Аляксея Русецакага і 90-годдзя часопіса «Польмя»)

Ушэрагу найбольш знакамітых беларускіх паэтаў і заслужаны работнік культуры Беларусі, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя Аркадзя Куляшова Аляксей Русецкі. Сапраўднае прозвішча паэта, як вядома, Бурдзялёў. Яго жыццёвы шлях пачаўся 4 снежня 1912 года ў мястэчку Студзянец цяперашняга Касцюковіцкага раёна Магілёўскай вобласці. Дзед Аляксея быў непісьменным селянінам, а прадзед — прыгонным селянінам. Бацька Стэфан Ермалаевіч, вясковы грамацей, у пошуках лепшай долі марыў паехаць у Амерыку і збіраў грошы для гэтага. Таму спачатку паехаў у Данбас, дзе некалькі год працаваў на шахтах. Але не пашанцавала. Прастудзіўся, вярнуўся дамоў і цяжка хварэў. Не паспеў як след выздаравець — забралі ў апалчэнне. У адным з баёў пад Варшавай быў цяжка паранены і хутка памёр у шпіталі.

Пасля смерці бацькі двухгадовы Аляксей застаўся з дзедам Ермалаем Фёдаравічам пры апякунстве хроснага бацькі. Потым, успамінаючы сваё дзяцінства, ён акрамя дзеда нагадваў дзвюх вясёлых цёткаў, якія шылі яму кашулю, і дзядзьку Трафіма, які вучыў пляменніка спяваць рэвалюцыйныя песні. Калі трохі падрас, стараўся дапамагчы дзеду весці гаспадарку.

У 1924 годзе А. Русецкі скончыў пачатковую школу ў мястэчку Студзянец. У хлопчыка была вялікая любоў да літаратуры, асабліва да паэзіі. Ён ведаў на памяць многія вершы А. Пушкіна, М. Лермантава, С. Надсана, Я. Купалы, Я. Коласа, паэму «Тарас на Парнасе» і чытаў гэтыя творы са сцэны ў мясцовым клубе.

Аднак не вытрымаў экзаменаў у адзіную ў раёне Касцюковіцкую сямігодку і вельмі пакутаваў з гэтай прычыны. Нарэшце вырашыў стаць добрым сельскім гаспадаром. У доўгія восеньскія вечары хлопчык чытаў дзеду і бабцы часопіс «Сам сабе аграном». У тую зіму любіў хадзіць у клубную бібліятэку, пасябраваў з адным местачковым хлопцам, у якога была поўная шафа кніг: Жуль Верн, Райдэр Хагарт, Гогаль, Пушкін, Талстой, падшыўкі «Нивы». Выпускаў насценныя газеты, удзельнічаў у падрыхтоўцы спектакляў і адначасова вучыў арыфметыку, граматыку і геаграфію.

Аднойчы ўлетку у Студзянец прыехаў Уладзімір Дубоўка да сваіх цесця і цешчы. З лістка календара Аляксей даведаўся, што гэта паэт. Таму хадзіў за ім па вуліцы, але падысці не адважваўся. А яму так хацелася паказаць свае вершы, а галоўнае — пагаварыць з сапраўдным паэтам.

У 1925 годзе А. Русецкі паспяхова здаў уступныя экзамены ў чацвёрты клас Касцюковіцкай сямігодкі. Праз шмат гадоў ён успамінаў: «У школе была вялікая бібліятэка. Я чамусьці наважыўся прачытаць усяго Талстога. Потым захапіўся часопісамі “Польмя”, “Маладняк”, “Узвышша”, у першую чаргу чыталася паэзія. У нашым класе некалькі хлопцаў пісалі вершы. Утварыўся гурток аматараў паэзіі, у якім было асабліва добра, калі ў школу прыехаў настаўнічаць паэт-маладняковец Янка Туміловіч. Мы слухалі яго, як пасланца з недасяжнага Парнаса. Бывала, пакуль дойдзеш да школы, прадэкламуеш безліч любімых радкоў:

Дзе лозы ніцыя ў тумане
Журбу аплакавалі да дна.
Там адзінока, на кургане,
Стаяла стромкая сасна...»

Калі ў час адной з размоў з А. Русецкім я адзначыў, што Я. Туміловіч — мой зямляк, нарадзіўся ў мястэчку Сяліба Бярэзінскага раёна, адкуль родам мой бацька, Аляксей Сцяпанавіч заўважыў: «Янка Туміловіч — менавіта той чалавек, дзякуючы якому я стаў паэтам. Асабліва мне падабаліся яго вершы “Начлег” і “Захістаўся зялёны хвойнік...”».

Вясной 1930 года, калі А. Русецкі вучыўся ў 6-м класе, райкам камсамола прапанаваў яму перайсці на курсы падрыхтоўкі для паступлення ў тэхнікумы. За тры летнія месяцы ўпарты і мэтанакіраваны юнак асвоіў праграму 7-га класа і стаў студэнтам Аршанскага белпедтэхнікума. У адной групе з ім вучыліся будучыя двойчы Герой Савецкага Саюза, Маршал Савецкага Саюза Іван Якубоўскі і загадчык Крупскага раённага аддзела народнай асветы Антон Ліпецкі, які ў гутарцы са мной успамінаў: «Аляксей Бурдзялёў выдзяляўся сярод нас тым, што быў надзейным сябрам (мог падзяліцца з аднагрупнікам апошнім кавалкам хлеба), гаспадаром свайго слова (гэта значыць, калі паабяцаў, то зрабіў), спакойным і вельмі старанным студэнтам, які ніколі не ўхіляўся ад грамадскай працы. І яшчэ — ён вельмі паважліва адносіўся да дзяўчат».

Акрамя таго, на старэйшым курсе вучыўся прызнаны ў гэтай навучальнай установе пэт Язэп Васілеўскі, якому Аляксей Бурдзялёў даваў чытаць кожны свой новы верш. Менавіта ў гэты час ён пачаў выступаць у рэспубліканскім друку з сваімі допісамі.

Праз год, калі курс, дзе вучыўся Бурдзялёў, перавялі на педагагічныя курсы, ён зразумеў, што хутка яму прыйдзеца настаўнічасць. Аляксей быў самакрытычным і не мог уявіць сябе ў ролі настаўніка з такімі, як ён сам лічыў, «мізэрнымі ведамі». І тады ў 1931 годзе па парадзе свайго дзядзькі Трафіма паступіў у Маскоўскі зоветэрынарны інстытут. Але любоў да літаратуры, да напісання вершаў расла з кожным годам. Жывучы ў Маскве, часта наведваў музеі, літаратурныя дыспуты і вечары.

Непадалёку ад інстытута, на Арбаце, знаходзіўся Беларускі клуб. У ім пад кіраўніцтвам будучага аўтара музыкі гімна БССР кампазітара Нестара Сакалоўскага праводзіў свае спеўкі хор, збіраліся літгурткоўцы, да якіх часам прыходзілі Максім Лужанін, Аляксей Зарыцкі, Алесь Жаўрук, Андрэй Ушакоў, якія вучыліся ў розных маскоўскіх інстытутах.

У 1934 годзе Зарыцкі, едучы ў Мінск, узяў адзін з яго вершаў пра звонкае інтэрнацкае жыццё і прапанаваў газеце «Літаратура і мастацтва», дзе ён быў надрукаваны пад псеўданімам «А. Бурдзель». Узрадаваны гэтым, адважыўся выслаць у Саюз пісьменнікаў Беларусі новыя творы. Яны былі змешчаны ў альманаху «Аднагодкі».

Пасля заканчэння ў 1935 годзе інстытута яго з дыпламам ветурача-бактэрыёлага камандзіравалі ва Узбекістан, дзе тры месяцы вандраваў па кішлаках Ферганы верхам на кані ці на арбе. Пасля чаго быў прызваны ў Чырвоную Армію. Служыў у кавалерыйскай дывізіі ў Смаленску і Барысаве. Пасля звальнення ў 1936 годзе ў запас працаваў навуковым супрацоўнікам Маскоўскага мікрабіялагічнага інстытута, знаходзіўся ў доўгатэрміновых камандзіроўках па Краснаярскім краі і Хакасіі. А ў студзені 1938-га вярнуўся ў родную Беларусь і стаў загадчыкам бактэрыялагічнага аддзела Мінскай абласной ветэрынарна-бактэрыялагічнай лабараторыі.

У 1936—1941 гадах вершы А. Русецкага друкаваліся ў часопісе «Полымя рэвалюцыі», газеце «Літаратура і мастацтва». Ля вытокаў яго паэтычнай творчасці акрамя А. Зарыцкага стаялі А. Куляшоў, П. Броўка, А. Кучар, Р. Бярозкін. Беларускія паэты паміж сабой называлі Р. Бярозкіна «крытыкам нумар адзін» і вельмі лічыліся з яго думкай.

У яго зборніку «Спадарожніца часу» быў артыкул «Чалавек і яго справа. Адкрыты ліст Аляксею Русецкаму». Крытык пісаў:

«Пачынаючы з 1935 года, калі ў друку з’явіліся першыя Вашы творы, я быў — не пабаюся сказаць — адным з самых уважлівых і зацікаўленых вашых чытачоў. Помню, якое моцнае ўражанне зрабіў Ваш першы верш “У дарозе”, асабліва яго пачатак:

Месяц — важкая куля,
пудоў сто медзі ў ёй,
груз для цэлага каравана,
а не падае вось,
плыве над зямлёй,
як пушынка ад губ каханай.

...Калі задумваешся над “сакрэтамі” Вашых лепшых вершаў, калі спрабуеш высветліць прычыну іх уздзеяння на чытача, міжвольна прыходзіш да такога вываду: у Вашых вершах, надзвычай стрыманых па тону, скупых на фарбы, заўсёды прысутнічае чалавек **справы, заняты чалавек**, і гэтая “занятасць” выратаўвае яго ад спакусы паўтарыць агульнавядомы “лірычны “пропіс” або хадавую формулу “перажывання” наогул. Так “узважыць” кулю месяца, што плыве над стомленым караванам, як гэта зрабілі Вы, мог толькі адзін з удзельнікаў каравана».

Праз дзевяць гадоў у часопісе «Дружба народов» Р. Бярозкін адзначыць:

«Первые стихи Русецкого выросли из его “непоэтической” практики, из конкретного дела так же естественно и закономерно, как стихи его предшественников, белорусских советских поэтов старшего поколения, возникли из чувства удивления и восторга перед новой революционной действительностью».

З даваенных твораў Русецкага мне больш за ўсе падабаецца верш «Гарадок», напісаны ў 1940 годзе. Ён нагадаў мне маю радзіму — невялікі гарадок Беразіно, маё маленства і юнацтва, час, калі я быў сакратаром камітэта камсамола школы. Мне нават здавалася, што гэта твор пра мяне, хоць у той час, калі быў ён напісаны, мне споўніўся ўсяго адзін год. Нельга не згадзіцца з ацэнкай, дадзенай гэтаму твору Міхасём Стральцовым: «...А яшчэ раней, перад самай вайной Аляксей Русецкі напісаў верш “Гарадок”, ў якім упершыню прагучала тэма сустрэчы з юнацтвам і дзе кінуты погляд назад, на зусім яшчэ недалёкія школьныя гады.

Я ў свет паехаў — чуўся мне гудок,
я ўсюды помніў ціхі гарадок,
як помню сорам ад апошніх слёз,
і кашаль свой ад першых папярос,
і кінутыя словы наадрэз
каханаю, і непрыняты бэз;
так камсамольскі помніцца білет,
суботнікі, язда ў далёкі свет.

Наогул Русецкі — паэт, які любіць супастаўленне былога і сённяшняга, для яго ўсё ў жыцці, у чалавечым станаўленні пазнаецца праз параўнанне... “Гарадок” сведчыць і пра нейкае ранняе пасталенне паэта...

Аляксей Русецкі адразу пачаў стала».

А потым была вайна. Больш чым праз 20 год Аляксей Сцяпанавіч успамінаў: «Было загадана з’явіцца ў свой ваенкамат. Я прайшоў праз дым і полымя Мінска і разам з многімі мінчанамі падаўся на ўсход ад Магілёўскай магістралі, пад бамбёжкамі і абстрэламі дыверсантаў. Доўга быў у рэзервовых камандах у Калініне, Горкім і іншых месцах. У жніўні зноў трапіў у Маскву. Мяне па спецыяльнасці залічылі ў штат лабараторыі Маскоўскай ваеннай акругі, дзе я працаваў да пачатку зімы. У студзені 1942 года адкамандзіравалі на фронт. Служыў пры штабе

тылу стралковага корпусу, калі ён вёў баі пад Бранскам, Вялікімі Лукамі і пад Віцебскам на Калінінскім, Заходнім і 3-м Прыбалційскім франтах... Дзень перамогі сустрэў за Рыгай, у Курляндзі».

Аляксей Русецкі — адзін з нямногіх беларускіх пісьменнікаў, які ўдзельнічаў у разгроме імперыялістычнай Японіі. Напярэдадні вайны з Японіяй воінская часць, дзе ён служыў, была накіравана ў Манголію. Аляксей Сцяпанавіч прайшоў праз раку Халхін-Гол, горны хрыбет Хінган. Потым у эшалоне праехаў Цыцыкар, Харбін, Мукдэн і, нарэшце, дасягнуў Порт-Артура. Менавіта ў гэтым горадзе ён пражыў паўтара года. Будучаму паэту даверылі напісаць гісторыю воінскай часці, але нават у грозных гады вайны ён не спыняў сваёй паэтычнай творчасці.

У пераломным 1943 годзе ў яго вершы «Наступ» былі такія радкі:

...Нас тысячы ўсталі з адным «ура»,
пайшлі мы жалезным маршам —
настал пара, прыйшла пара,
пара перамогі нашай.

Нішто цяпер не стрымае нас:
ні крупаўскай сталі ўдары.
Ні люты свінец кулямётных трас —
чужынцам настаў час кары.

...Яшчэ праз бінты праступае кроў,
ад поту загрывак мокры,
а трызніць салдат, што заззяюць зноў
яе маладыя вокны.

Ён верыць, што ўбачыць сям'ю сваю,
І трызніць ён гэтай верай...
За лёс Беларусі увесь Саюз
у бітве ідзе наперад.

У 1945 годзе ў вершы «Май» з пачуццём радасці адзначаў:

...Магутны час! Мякчэй за лёгкі шоўк
на хвоях раны сцягвае жывіца,
пад папялішчам ходзіць моцны сок,
каб зелянінай новай адрадзіцца

...Гары, святло магутнае вясны,
і ззяі вясёлкай колераў гарачых,
над тымі, хто не змог прыйсці з вайны,
хто пераможны гэты май прадбачыў.

Ацэньваючы гэты твор, М. Стральцоў адзначаў:

«“Душэўнай думкай” для Аляксея Русецкага было жыццё, месца чалавека-пераўтваральніка ў ім, радасць творчай працы. Невыпадкова ім напісаны адзін з лепшых вершаў пра радасць вяртання былога салдата да мірнай працы, пра тую небывалую, так востра адчутую цішыню, што запанавала над светам пасля вайны. Пра травінку і кропельку расы, убачаныя так выразна, як ніколі раней. Верш гэты “Май”».

Вельмі высокую ацэнку гэтаму твору даў і Р. Бярозкін:

«Весной сорок пятого под Ригой Алексей Русецкий написал стихотворение, которое так и называется — “Май”. Не рискуя преувеличить, скажу, что это одно из лучших произведений советской поэзии о том, что все мы думали, чувствовали, переживали на переломе войны и мира.

“Как облаку, просторно сердцу вновь”, — это было сказано не только свежо, необычно, но и на редкость точно: так ошущали все. И ещё:

светапогляднага характару. “Лірычнае разгортванне” дапамагае яму дасягнуць менавіта эпічнага эфекту. З гэтага пункта гледжання можна гаварыць пра лірызацыю эпаса і эпізацыю лірыкі. Эпас і лірыка — як два магутныя ўнутраныя струмені — жывяць паэму А. Русецкага, які не адмаўляецца ні ад пластыкі, ні ад рэчыўнасці свайго стылю, што, безумоўна, узмацняе мастацкую пераканальнасць твора».

Даследчык працягваў: «“Яго вялікасць” — твор аўтабіяграфічны. Рысы біяграфіі аўтара ўгадваюцца ў самых першых радках, дзе ідзе гаворка пра мора, да якога паэт некалі ў вайну дайшоў з баямі, а цяпер вось, з іншай нагоды, вярнуўся зноў.

Мой плашч ляціць на пясок руды,
спяшаюся,
між намі —
нікога...
Іду, каб мігцела ты
нароўні з маімі губамі.

...Ужо з самых першых радкоў аўтар арыентуецца на вельмі асабістае, амаль інтымнае, сэрцам адчутае ўспрыняцце гісторыі. Гісторыя мора, вечнасць, жыццё — гэтыя і іншыя вобразы і паняцці існуюць у паэме ў асабовым успрыняцці аўтара...

Безліч сувязей існуе паміж чалавекам і аб’ектыўным светам, у якім ён жыве. Паэт імкнецца разгледзець гэтыя сувязі ў глабальна-рэтраспектыўным плане. Яму ўвогуле надзвычай уласціва звяртацца да першавытокаў жыцця, разглядаць яго не толькі на сацыяльным, але і нават на біялагічным узроўні. Так мора ўяўляецца яму калыскай жыцця. Гэтую навуковую ісціну ён разумее паэтычна: “бушуе з крыві людзей дагэтуль марская сіла”. Паэт пачынае ад пачатку. Аднак у імя гістарызму ён пазбягае хранікальнасці. Думка пульсуе свабоднымі асацыяцыямі. Шырокімі вобразнымі мазкамі ўзнаўляе гісторыю ачалавечвання чалавека, цяжкі працэс яго самапазнання, сцвярджэння на зямлі велічных маральных ідэалаў...»

А цяпер пазнаёмімся з рэцэнзіяй Р. Бярозкіна:

«Я ўжо упомінал поэму “Его величество”. Не усё в ней одинаково удалось автору. Там, где Русецкий говорит о Человеке, о том, как подымался, преодолевая невежество, веру в богов, деспотизм, там стих звучит чересчур пересказочно и отвлечённо. Но в поэме, особенно в первых её разделах, есть судьба, есть биография человека, и они-то волнуют прежде всего...

В белорусской литературе было немало хлопчиков-пастушков и пахарей. А такого не было. Не было подобного рассказа о мальчугане в сермяжке, о его удивлении перед “звёздным кругом” вселенной.

Московский студент-биолог — а это всё тот же белоголовый деревенский мальчик — определил свой путь, избрал своё будущее:

Я окружён галактиками колб,
бьет в темень полем зренья микроскоп —
слежу я в круглый свой иллюминатор:
плывёт звездой бледною микроб,
блестит кометой злобною мохнатой.
В ту грань я луч вонзаю
наконец,
где бытия секрет
и смерть таится...
Я в белой униформе,
я — боец,
такой же,
как ровесник на границе».

(Пераклад Н. Кісліка.)

З кастрычніка 1967 года па жнівень 1973-га А. Русецкі працаваў намеснікам галоўнага рэдактара часопіса «Полымя». На жаль, у чацвёртым томе «Энцыклапедыі літаратуры і мастацтва Беларусі» (1987), трынаццатым томе «Беларускай энцыклапедыі» сцвярджаецца, што на гэтай пасадзе ён знаходзіўся ў 1967—1972 гадах. А ў пятым томе біябібліяграфічнага слоўніка «Беларускія пісьменнікі» ён названы аўтарам кнігі «Ісці да чалавека». На самай справе аўтар яе — Аркадзь Русецкі.

Менавіта ў час працы Аляксея Сцяпанавіча ў «Полымі» і адбылося маё знаёмства з ім. Пасля я неаднаразова сустракаўся з А. Русецкім, а таксама з галоўным рэдактарам часопіса Паўлам Кавалёвым і загадчыкам аддзела навукі Анатолям Клышкам у сувязі з публікацыяй у «Полымі» маіх артыкулаў «Партрэт вучонага» (пра У. І. Пічуту) (1970, № 12) і «Першыя крокі», прысвечанага 50-годдзю Інстытута беларускай культуры (1972, № 2).

З мая 1967-га па красавік 1972 года галоўным рэдактарам часопіса «Полымя» быў Павел Кавалёў. Потым Аляксей Сцяпанавіч два месяцы — май і чэрвень выконваў абавязкі галоўнага рэдактара, пакуль у ліпені 1972 года не прызначылі новага галоўнага — Кастуся Кірэнку.

Мяркую, што перыяд з кастрычніка 1967-га па жнівень 1973 года быў адным з самых плённых перыядаў у 90-гадовай гісторыі часопіса «Полымя». У гэты час у ім быў апублікаваны шэраг твораў, якімі ганарыцца беларуская літаратура.

Галоўны рэдактар адказваў за прозу, а яго намеснік — за паэзію. П. Кавалёў давяраў яму вырашэнне найбольш спрэчных пытанняў, улічваючы яго высокі аўтарытэт сярод пісьменнікаў. Не выпадкова, што ў розныя гады А. Русецкі выбіраўся старшынёй секцыі паэзіі, старшынёй Бюро па прапагандзе літаратуры, членам праўлення і прыёмнай камісіі Саюза пісьменнікаў Беларусі, старшынёй праўлення Беларускага аддзялення Літфонду, членам рэдкалегіі штогодніка «Дзень паэзіі».

Павел Кавалёў амаль заўсёды лічыўся з думкай Аляксея Сцяпанавіча. У якасці прыкладу прывяду такі выпадак. Восенню 1971 года я прапанаваў часопісу «Полымя» матэрыял «Вядомае і невядомае аб Інбелкульце», прысвечаны 50-годдзю з дня яго заснавання. Галоўны рэдактар прапанаваў мне параіцца, дакладней, атрымаць санкцыю ЦК Кампартыі Беларусі. На маю прапанову даць матэрыял пра Інбелкульт у часопісе «Полымя» намеснік загадчыка аддзела навукі і навучальных устаноў ЦК КПБ Я. Бабосаў адказаў: «Дзесяць гадоў назад мы не давалі матэрыял да 40-годдзя Інбелкульту. Чаму цяпер павінны даць такі матэрыял да 50-годдзя Інстытута беларускай культуры?»

Пра гэта я раскажаў Паўлу Нічыпаравічу.

— Ведаецца што, — пачулася ў адказ, — парайцеся з Аляксеем Сцяпанавічам і Кандратам Крапівой. Як яны скажуць, так і зробім.

Намеснік галоўнага рэдактара трошкі падумаў і сказаў:

— Я за. Лічу, што нам няма чаго баяцца. Гэта наша гісторыя.

Што тычыцца Кандрата Кандратавіча, то ён заўважыў:

— Будуць ці не будуць адзначаць у нашай рэспубліцы юбілей Інбелкульту — гэта іншая справа. У любым разе, лічу, што матэрыял у «Полымі» трэба даваць. Толькі перад тым як несці ў рэдакцыю, пакажыце мне.

У 1973—1980 гадах А. Русецкі працаваў старшым рэдактарам часопіса «Беларусь».

Пасля таго як ён стаў персанальным пенсіянерам рэспубліканскага значэння, Аляксей Сцяпанавіч атрымаў большую магчымасць заняцца непасрэдна творчасцю.

4 лютага 1978 года не стала народнага паэта Беларусі Аркадзя Куляшова. У вершы А. Русецкага «Памяці Аркадзя Куляшова» мяне ўсхвалявалі такія радкі:

Ён пашаннай не шукаў сабе пасады,
не прыкідваў, хто ніжэй, а хто вышэй;
незабыўны, з думкай смелаю крылагай
і з лагоднаю смяшынкаю вачэй.

Ён захоплены быў светам шматгалосым,
чулым сэрцам востра бачыў, быстра жыву,
адкрываў для ўсіх паэзіі нябёсы,
хараства яе абшараў, новых ніў.

У 1980 годзе гэты верш увайшоў у зборнік вершаў «Крокі сэрца», за які ў 1981 годзе А. С. Русецкаму была прысуджана Літаратурная прэмія імя А. Куляшова.

Напярэдадні 70-годдзя Аляксея Русецкага выдавецтва «Мастацкая літаратура» зрабіла яму каштоўны падарунак. Былі выпушчаны яго «Выбраныя творы» у двух тамах. Абедзве кнігі ўключалі лепшыя вершы і паэмы паэта.

Нельга не згадзіцца з І. Багдановіч, што творы А. Русецкага вылучаюцца філасофскім напружаннем думкі, увядзеннем у стылістыку вершаў тэрміналогіі, розных галін навукі, што характарызуе лірычнага героя як чалавека справы. Безумоўна, ён стаў адным з заснавальнікаў ліра-маналагічнай паэмы ў беларускай паэзіі.

З іменем гэтага паэта звязаны таленавітыя пераклады асобных твораў М. Някрасава, А. Міцкевіча, М. Упеніка. Творы А. Русецкага былі перакладзены на мовы народаў СССР, англійскую, нямецкую, венгерскую, іспанскую, польскую і іншыя замежныя мовы.

Напярэдадні 80-годдзя паэта — у 1992 годзе выйшаў у свет зборнік выбраных вершаў і паэм А. Русецкага «Айкумена». У прадмове Барыс Бур'ян пісаў: «Гарманічнае суладдзе паміж мастацка-гукавым рухам паэтычнай думкі — настрою і выразна абазначаным сэнсам творчых намераў аўтара — вось галоўная вартасць творчасці Аляксея Русецкага, у яе лепшых узорах не надта кідкай па форме, часам наўмысна сціплай па фарбах і рытмах, заглыбленай у плынь роздуму аб часе і аб месцы ў ім чалавека. Яна пазначана, бадай, усім тым, што адбывалася і адбываецца ў сучасным нам грамадстве. І вельмі своеасаблівая. Вельмі асабістая».

Пайшоў Аляксей Сцяпанавіч у вечнасць 17 чэрвеня 2000 года, на 88-м годзе жыцця.

У размове з аўтарам гэтых радкоў Анатоль Астрэйка, Сяргей Грахоўскі, Васіль Вітка, Алег Лойка, Іван Навуменка, Янка Брыль, Рыгор Няхай, Міхась Скрыпка, Алесь Якімовіч, Уладзімір Мехаў і іншыя беларускія пісьменнікі ўспаміналі аб А. Русецкім як аб цікавым, сціплым, душэўным і прстойным чалавеку.

Такім ён застанецца ў нашай памяці — таленавіты беларускі паэт і перакладчык, грамадскі дзеяч, палымяны патрыёт і проста цікавы, духоўна прыгожы чалавек.

